

Obsah

Úvod.....	13
1 Tradice římského práva v českých zemích.....	17
1.1 Prvky římského práva v českých zemích před 1. 1. 1812	17
1.2 Recepcí římského práva Všeobecným rakouským zákoníkem (ABGB) ...	25
1.2.1 Význam římského práva pro formování ABGB.....	25
1.2.2 Shodná ustanovení pro právo římské a rakouské.....	25
1.2.3 Ustanovení rozdílná nebo opačná pro právo římské a rakouské	26
1.2.4 ABGB jako následující krok vývoje v tradici římského práva	28
1.2.5 Právo dědické – základní strukturální rozdíly v právu římském a rakouském.....	29
1.3 Vliv tradice římského práva v návrhu meziválečného československého zákoníku.....	31
1.4 Vliv tradice římského práva na Nový občanský zákoník (NOZ).....	33
2 Dědictví	37
2.1 Obecné otázky	37
2.1.1 Právo dědické a jiná odvětví soukromého práva	37
2.1.2 Prostředky ochrany v právu dědickém.....	39
2.1.2.1 Hereditatis petitio	39
2.1.2.2 Interdikt quorum bonorum	42
2.1.2.3 Cognitiones extra ordinem.....	45
2.1.3 Hodnoty a zásady dědického práva.....	46
2.1.3.1 Hodnoty dědického práva	46
2.1.3.2 Nemo pro parte testatus, pro parte intestatus decedere potest.....	47
2.1.3.3 Testovací volnost	51
2.1.3.4 Respektování vůle zemřelého.....	56
2.1.3.5 Semel heres semper heres	58
2.1.3.6 Nasciturus iam pro nato habetur, quotiens de commodis eius agitur.....	60
2.1.3.7 Regule v dědickém právu.....	61
2.1.4 Subjekty účastníci se dědění.....	62
2.1.4.1 Testamenti factio activa.....	62
2.1.4.2 Testamenti factio passiva	64
2.1.4.3 Capacitas.....	66

2.1.4.4	Indignitas.....	67
2.2	Dědění ze zákona	69
2.2.1	Dědická posloupnost v civilním právu.....	70
2.2.2	Dědická posloupnost v praetorském právu	74
2.2.3	Dědická posloupnost v justiniánských novelách	79
2.3	Dědění ze závěti.....	84
2.3.1	Forma testamentu	84
2.3.1.1	Archaické právo – závěti calatis comitiis a in procinctu.....	84
2.3.1.2	Mancipatio familiae.....	84
2.3.1.3	Testament per aes et libram	86
2.3.1.4	Praetorský testament	87
2.3.1.5	Testamenty poklasického práva	91
2.3.1.6	Zvláštní formy.....	93
2.3.1.7	Testament vojenský.....	93
2.3.2	Obsah testamentu	96
2.3.2.1	Ustanovení dědice	96
2.3.2.2	Substitute.....	102
2.3.2.3	Vydědění.....	107
2.3.2.4	Legáty	108
2.3.2.5	Fideikomisy	114
2.3.2.6	Propuštění na svobodu v závěti	118
2.3.2.7	Ustanovení opatrovníka.....	119
2.3.2.8	Darování mortis causa.....	120
2.3.2.9	Účelové určení	122
2.3.2.10	Kodicilární klauzule a kodicily	123
2.3.3	Interpretace testamentu	125
2.3.3.1	Vůle zůstavitele a forma a obsah testamentu.....	125
2.3.3.2	Favor testamenti	127
2.4	Po smrti zůstavitele	138
2.4.1	Dědění proti testamentu	138
2.4.2	Konečná podoba povolávání k dědění	143
2.4.2.1	Okruh subjektů.....	143
2.4.2.2	Smrt zůstavitele a nabytí dědictví.....	144
2.4.2.3	Transmise (přenesení) dědictví	145

2.4.2.4	Přírůstek	147
2.4.3	Nabytí dědictví	150
2.4.3.1	Nabytí dědictví samotným právem (ex lege).....	150
2.4.3.2	Způsoby přijetí dědictví	151
2.4.4	Otázky, které mají vliv na rozhodování o dědictví	153
2.4.4.1	Vydržení dědictví.....	153
2.4.4.2	Přijetí dědictví a odpovědnost za pozůstalostní dluhy	154
2.4.4.3	Dobrodiní inventáře	156
2.4.4.4	Ochrana pozůstalostních věřitelů.....	159
2.4.4.5	Dědická daň	160
3	Držba a věcná práva.....	163
3.1	Úvodní otázky.....	163
3.1.1	Právem uznané formy ovládání věci.....	163
3.1.1.1	Držba – vlastnictví – práva k věci cizí	163
3.1.1.2	Actio in rem	165
3.1.2	Rozdělení věci.....	166
3.1.3	Ius in re	170
3.2	Držba.....	170
3.2.1	Pojem, prvky a druhy držby	170
3.2.2	Nabytí a zánik držby	173
3.2.2.1	Nabytí držby.....	173
3.2.2.2	Ztráta držby.....	175
3.2.3	Ochrana držby	175
3.2.3.1	Vymezení subjektů, jimž je poskytována držební ochrana	176
3.2.3.2	Druhy interdiktů	179
3.2.3.3	Interdikty sloužící k získání držby.....	179
3.2.3.4	Interdikty sloužící k zachování držby	181
3.2.3.5	Další vývoj	182
3.2.4	Držba práva (possessio iuris)	184
3.3	Vlastnictví	186
3.3.1	Pojem vlastnictví.....	186
3.3.2	Další vývoj forem vlády nad věcí.....	188
3.3.3	Hranice vlastnictví. Spoluvlastnictví.....	191
3.3.3.1	Rozsah oprávnění vlastníka.....	191

3.3.3.2	Spoluvlastnictví	194
3.3.4	Nabývání a ztráta vlastnictví	196
3.3.4.1	Nabytí odvozené	196
3.3.4.2	Vydržení	203
3.3.4.3	Nabytí původní	208
3.3.5	Ochrana vlastnictví	213
3.3.5.1	Žaloba na vydání věci	214
3.3.5.2	Žaloba negatorní	218
3.3.5.3	Ochrana bonitárního vlastnictví	220
3.4	Práva k věci cizí	223
3.4.1	Úvod	223
3.4.2	Služebnosti pozemkové	223
3.4.2.1	Služebnosti venkovské	224
3.4.2.2	Služebnosti městské	225
3.4.2.3	Vznik a zánik	226
3.4.2.4	Ochrana služebnosti	228
3.4.3	Služebnosti osobní	228
3.4.3.1	Právo požívací	229
3.4.3.2	Další osobní služebnosti	233
3.4.3.3	Zásady zřízení a výkonu služebnosti	234
3.4.4	Emfiteuse a superficies	237
3.4.4.1	Emfiteuse	237
3.4.4.2	Superficies	237
3.4.4.3	Další vývoj emfiteuse a superficies	238
3.4.5	Zástavní právo	239
3.4.5.1	Historický vývoj zástavního práva	240
3.4.5.2	Akcesorita zástavního práva	242
3.4.5.3	Realizace zástavního práva	245
3.4.5.4	Nedostatky římského zástavního práva	248
3.4.5.5	Další vývoj zástavního práva	250
4	Obligace	253
4.1	Pojem obligace	253
4.2	Prameny vzniku závazků	255
4.3	Od smluvního nominalizmu k zásadě všeobecné smluvní volnosti	256

4.4	Naturální obligace	259
4.5	Delikt ní nominalismus a rozšíření odpovědnosti z protiprávních činů ...	261
4.6	Pluralita subjektů v závazkovém vztahu	264
4.7	Změna věřitele a dlužníka	266
4.8	Zánik obligace	269
4.8.1	Zánik obligace následkem řádného splnění	269
4.8.2	Předmět plnění určený individuálně a podle druhu	274
4.8.3	Alternativní obligace	275
4.8.4	Zánik závazku poskytnutím jiného plnění (datio in solutum)	277
4.8.5	Zánik obligace bez poskytnutí plnění věřiteli	277
4.8.5.1	Prominutí dluhu	277
4.8.5.2	Započtení (kompenzace)	278
4.8.5.3	Novace	280
4.9	Prodlení věřitele a dlužníka	281
4.9.1	Prodlení dlužníka (mora debitoris)	281
4.9.2	Prodlení věřitele (mora creditoris)	282
4.10	Následky nesplnění nebo nikoliv řádného splnění obligace	283
4.11	Odpovědnost za způsobenou škodu	284
4.11.1	Podmínky odpovědnosti za škodu z důvodu protiprávního činu na příkladě Lex Aquilia	284
4.11.1.1	Odpovědnost podle původního textu zákona	284
4.11.1.2	Akvilská odpovědnost podle interpretace římských právníků	285
4.11.2	Podmínky odpovědnosti za škodu z důvodu nesplnění smlouvy na příkladu kontraktů bonae fidei	286
4.11.3	Podmínky objektivní odpovědnosti (strict liability) na příkladu odpovědnosti za zvířata a quasi-delikty	288
4.11.3.1	Škody způsobené zvířetem	288
4.11.3.2	Quasi-delikty	289
4.11.4	Vyšší moc (vis maior) jako okolnost vylučující odpovědnost dlužníka	291
4.11.5	Škoda (damnum) a její náhrada	292
4.11.6	Peněžité sankce v obligacích z deliktů	294
4.11.7	Smluvní pokuta (stipulatio poenae)	294
4.11.8	Infamie dlužníka	296
4.12	Závazky ze smluv	296

4.12.1	Právo římské a obecná teorie smluv	296
4.12.2	Uzavření smlouvy	297
4.12.3	Závadek (arrha)	298
4.12.4	Causa smlouvy.....	299
4.12.5	Nepoctivé jednání při uzavírání smlouvy	301
4.12.5.1	Užití podvodu za účelem uzavření smlouvy.....	301
4.12.5.2	Užití násilí za účelem uzavření smlouvy	303
4.12.5.3	Problematika odpovědnosti za škodu, která vzniká v důsledku činností, které jsou prováděny za účelem uzavření smlouvy.....	304
4.12.6	Specifické zásady interpretace smluv.....	305
4.12.6.1	Řešení nejasností obsahu smlouvy na základě dohody stran	305
4.12.6.2	Rozdílnost mezi písemným zněním smlouvy a očividným záměrem stran ..	307
4.12.7	Problém ekvivalence plnění při vzájemných závazcích	308
4.12.8	Nemožnost plnění.....	310
4.12.9	Věrnost učiněnému slibu a podstatná změna okolností.....	311
4.12.10	Smlouva zavazující třetí osobu.....	312
4.12.11	Klauzule dobré víry (bona fides) a dobrých mravů (boni mores)	314
4.12.11.1	Klauzule dobrých mravů jako hranice platnosti obligací ze smlouvy.....	314
4.12.11.2	Klauzule dobré víry a rozvoj práva obligací ze smluv	316
4.12.12	Stipulatio jako smluvní závazek.....	317
4.12.12.1	Forma stipulatio	318
4.12.12.2	Problém kauzálnosti stipulace	319
4.12.13	Systematika římských závazků ze smlouvy.....	320
4.13	Kontrakty sloužící k nabytí a pozbývání majetku.....	321
4.13.1	Typy jednání zakládající pozbývání a nabývání majetku	321
4.13.1.1	Rozlišení jednání úplatných a bezplatných.....	321
4.13.1.2	Způsob určení ceny – odlišení koupě od směny.....	322
4.13.1.3	Emptio venditio jako základní typ kontraktu, který slouží k nabývání majetku	323
4.13.1.3.1	Snadnost uzavření kontraktu emptio-venditio	323
4.13.1.3.2	Široké pojetí předmětu koupě.....	323
4.13.1.3.3	Smluvně sjednané právo odstoupit od kontraktu emptio-venditio.....	325
4.13.1.4	Zvláštní zásady odpovědnosti stran v kontraktu emptio-venditio	326

4.13.1.4.1	Problematika odpovědnosti za zánik věci v době mezi uzavřením kupní smlouvy a splněním závazku	326
4.13.1.4.2	Prodej věci, na které vázne věcné právo ve prospěch třetí osoby	327
4.13.1.4.3	Koupě věci, která nemá vlastnosti očekávané kupujícím	328
4.13.1.4.3.1	Řešení kurulských edilů	329
4.13.1.4.3.2	Odpovědnost za faktické vady zavedená na základě klauzule ex fide bona v žalobě kupujícího	330
4.13.1.4.3.3	Vztah mezi žalobami kurulských aedilů a actio empti	330
4.13.2	Bezúplatné nabytí majetku (donatio)	332
4.13.2.1	Právní povaha darování	332
4.13.2.2	Omezení svobody darovat	332
4.14	Kontrakty sloužící k využití cizího kapitálu nebo majetku	334
4.14.1	Typy kontraktů umožňujících využití cizího kapitálu nebo majetku	334
4.14.2	Riziko poškození nebo zničení odevzdané věci	335
4.14.3	Problém „reálnosti“ zápůjčky	337
4.14.4	Otázka faktické úplatnosti zápůjčky	338
4.14.5	Užití cizí věci a mnohost hospodářských funkcí kontraktu locatio-conductio	339
4.14.5.1	Odpovědnost za vady poskytnuté věci	340
4.14.5.2	Problematika vlivu nahodilých událostí na výši nájemného (remissio mercedis)	341
4.14.5.3	Jistota postavení nájemce nebo pachtýře	342
4.14.5.3.1	Protiprávní nabytí držby předmětu nájmu třetí osobou	342
4.14.5.3.2	Svoboda ukončení kontraktu	343
4.14.5.3.3	Zcizení předmětu nájmu v době jeho trvání	344
4.14.5.4	Nakládání předmětem kontraktu nájemcem nebo pachtýřem	345
4.15	Kontrakty sloužící k využívání cizích služeb	346
4.15.1	Typy kontraktů umožňujících využívání cizích služeb	346
4.15.2	Problematika bezplatnosti smlouvy příkazní a smlouvy o úschově	347
4.15.2.1	Obyčejové zdůvodnění bezplatnosti příkazní smlouvy	347
4.15.2.2	Praktické zdůvodnění bezplatnosti úschovy	349
4.15.3	Schopnost pro vykonání služby a volnost při jejím vykonání	349
4.15.3.1	Schopnost dlužníka splnit závazek	350
4.15.3.2	Příspěvek pod-zhotovitelů pro splnění závazku	350

4.15.3.3	Volnost dlužníka pro splnění závazku.....	351
4.15.4	Příkaz a zmocnění.....	352
4.15.5	Problém rizika dosažení zamýšleného výsledku smlouvy	353
4.15.6	Zvláštní postavení úschovy.....	354
4.16	Smlouva sloužící k organizaci spolupráce a koncentraci kapitálu	356
4.16.1	Societas jako výsledek hledání hospodářské racionálnosti.....	356
4.16.2	Kontrakt society jako ius fraternitatis.....	357
4.16.3	Svoboda stran ohledně stanovení obsahu závazku.....	358
4.16.4	Hranice svobody při stanovení podílu na zisku a ztrátách (spolek se lvem) ..	358
4.16.5	Právní účinky uzavření society	359
4.16.5.1	Účinky mezi společníky	359
4.16.5.2	Problematika právních účinků uzavření society pro osoby třetí.....	360
4.16.6	Societas jako zvláštní subjekt práv a povinností.....	361
4.17	Smlouvy sloužící k zajištění pohledávky	362
4.17.1	Kontrakt stipulace jako inspirace pro vznik ručení.....	362
4.17.2	Rozsah odpovědnosti ručitele	363
4.17.3	Fiduciární smlouva o převedení vlastnictví (fiducia)	365
4.17.4	Smlouva o zajištění pohledávky věcí dlužníka (pignus)	366
4.17.4.1	Osudy předmětu zástavy v případě nesplnění závazku	366
4.17.4.2	Problematika předání a užívání předmětu zástavy.....	367
4.18	Zvláštní rizika spojená s námořní dopravou	367
4.18.1	Mořská zápůjčka (pecunia traiectica).....	368
4.18.2	Rozložení rizika ztráty zboží mezi vlastníky nákladu a kapitána lodi (lex Rhodia de iactu)	368
4.19	Zvláštnosti hospodářské činnosti a závazky ze smluv.....	370
4.19.1	Zvláštní řešení posilující ochranu kontrahenta zástupce	370
4.19.2	Uplatňování obecných podmínek smluv manažery.....	371
4.20	Závazky jakoby ze smluv (quasi ex contractu).....	372
4.20.1	Bezdůvodné obohacení.....	372
4.20.1.1	Zásada vrácení bezdůvodného obohacení.....	372
4.20.1.2	Od zásady vrácení bezdůvodného obohacení k podmínkám žaloby condictio	373
4.20.1.3	Zobecnění případů bezdůvodného obohacení a jejich systematické uspořádání	373

4.20.2	Obstarání cizí záležitosti bez příkazu	377
4.20.2.1	Altruistické jednání jako pramen závazku.....	377
4.20.2.2	Rozsah altruistického jednání vedoucího ke vzniku závazku z titulu negotiorum gestio.....	378
4.20.2.3	Péče gestora.....	379
4.21	Závazky z protiprávních činů (ex delicto/ ex maleficio).....	381
4.21.1	Zvláštnosti závazků z protiprávního jednání.....	381
4.21.1.1	Delikt (delictum) a trestný čin (crimen)	381
4.21.1.2	Závazek z deliktu a závazek ze smlouvy	382
4.21.1.3	Společná charakteristika žalob, které přísluší poškozenému z deliktu.....	382
4.21.2	Krádež (furtum)	383
4.21.2.1	Zásady odpovědnosti z krádeže v Zákoně XII desek	383
4.21.2.2	Obsah pojmu krádež	384
4.21.2.3	Okruh subjektů chráněných pomocí actio furti	386
4.21.2.4	Okruh subjektů odpovědných z krádeže.....	386
4.21.2.5	Případy „nakládání“ s cizí věcí posuzované jinak než krádež	386
4.21.3	Protiprávně způsobená škoda (damnum iniuria datum)	387
4.21.3.1	Zničení nebo poškození části cizího majetku jako podmínka odpovědnosti z protiprávního činu.....	387
4.21.3.2	Poškození nebo zničení části cizího majetku postihované Zákonem XII desek.....	387
4.21.3.3	Poškození nebo zničení části majetku stíhané podle Lex Aquilia.....	388
4.21.3.4	Poškození nebo zničení majetku stíhané na základě interpretace, inspirované Lex Aquilia	388
4.21.3.5	Akvilská vina.....	390
4.21.3.6	Okolnosti vylučující akvilskou vinu.....	391
4.21.3.7	Právní povaha akvilské odpovědnosti	392
4.21.4	Jednání poškozující věřitele (fraus creditorum).....	393
4.21.5	Narušení osobnostních hodnot (iniuria)	395
4.21.5.1	Jednání kvalifikované jako delikt iniuria.....	395
4.21.5.2	Zlý úmysl jako předpoklad odpovědnosti z deliktu iniuria	398
4.21.5.3	Právní následky narušení osobnostních hodnot	398
5	Současné výzvy římského práva	401
5.1	Tradice římského práva a nauka soukromého práva římského	401

5.2	Tradice římského práva a hledání obecných právních zásad.....	402
5.3	Tradice římského práva a idea unifikace soukromého práva v Evropě.....	404
5.4	Tradice římského práva a autonomie soukromého práva.....	406
5.5	Tradice římského práva a vize právnické interpretace jako jednoho ze skutečných pramenů práva	409
	Summary	411
	Seznam zkratk a citační zásady.....	415
	Výběrová bibliografie	422